

nem tonu, a solidno in dokaj fino. V začetku spominja nekoliko na Schuberta (Der Lindenbaum); a to nič ne de. Pesem je lepa. „Pri studencu“ in „Planinec“ sta pa ne le preveč preprosta, kar še ni tak glasben greh, a preveč plitva in vsakdanja. Sicer pa mislim, da so g. Adamiča že drugi recenzentje dovolj podučili, in dosti odkrito povedali, kaj sodijo o zadnjih dveh samospevih. — Izvrstna samospeva sta Pavčičeva: „Pastarica“ in „Pred durmi“. To pa to. Vendar pristavljam, da je „Pastarica“ bolj originalno zamišljena kot „Pred durmi“. Obe pa sta v resnici krasni in se bosta sigurno mnogokje in mnogokrat izvajali. Flöglova pesmica „Jednom kad za tihih majskih noči“ je kratka in navadna, a korektna in primeroma še dosti ljubka skladba.

V. Parma: **Povodni mož.** Balada (France Prešeren). Za soli, zbor in orkester. V založbi Ig. pl. Kleinmayrja & Fed. Bamberga. Cena priredbe za klavir (s pristavljenim besedilom): 4 K. —

Delo sem ocenil v oceni koncerta „Glasbene Matice“ (glej današnje štv. „Dom in Sveta“) ter tukaj samo opozarjam na dotično oceno. Omenjam, da je Parma svojega „Povodnega moža“ poklonil slavnemu pevskeemu zboru „Glasbene Matice“, ki nam je v koncertu dne 10. maja pokazala dobre in slabe strani Parmove najnovejše kompozicije. Kot domače — povprečno — precej uspelo glasbeno delo večjega obsega, ki ga moramo biti le veseli, bodi Parmov „Povodni mož“ našim zborom in vsem prijateljem melodiozne glasbe toplo priporočen. *Stanko Premrl.*

† Ivan Grohar.

Nekrolog slovenskemu slikarju. — Napisal dr. Jos. Regali.

Groharjeva umetnost je zašla; roka, ki je stvarjala krajino za krajino, sliko za sliko, je otrpnila; umetnik-trpin je zapustil dolino solz. V noči dne 19. aprila t. l. ob 1/2 12. uri je umrl na jetiki v ljubljanski deželni bolnišnici Ivan Grohar in ž njim vred toliko in toliko idealov, načrtov, grenkih misli in trpkih spominov.

Svoje življenje in delovanje mi je Grohar l. 1908. opisal sam, ko sem ga naprosil za nekaj biografskih datov, da jih porabim za neki članek o slovenski umetnosti. Pisal mi je dobesedno iz Škofje Loke 30. januarja 1908. takole:

„Dragi!

Pisati ‚selbstbiografijo‘, je menda najbolj nehvaležno delo, zato bo pa tudi moja kolikor mogoče kratka. Rodil sem se v Sorici l. 1867. Sistematično sem z učenjem pričel l. 1892., ko sem vstopil v deželno akademijo v Gradcu, čeravno sem se že prej pečal s slikanjem, deloma kot samouk, deloma pod vodstvom takrat v Zagrebu bivajočega Italijana N. Milanesija. V Gradcu sem bil pri takratnem ravnatelju profesorju Heinrich Schwachu tri leta. Od tam sem šel v Monako, kjer sem bil pri Ažbetu in sem poleg tega kopiral v ‚Stari pinakoteki‘. To je vplivalo dolgo name, šele ko sem se zadnjič l. 1900. vrnil iz Monakovega v Ljubljano, jel sem se počasi otesati prejšnjih vplivov. Kaj je bilo vzrok? Mislim, da največ pokrajine, ker ravno s temi se je začel pri meni preobrat.

Razstavljati sem začel v Gradcu v ‚Kunstvereinu‘, potem se je vrstilo: Zürich, Ljubljana, Zagreb, Beograd¹, Sofija, Dunaj (dvakrat)², Berlin³, London⁴ in

¹ Grohar je bil l. 1904. o priliki I. jugoslovanske umetniške razstave v Beogradu odlikovan z redom sv. Save.

² Prva korporativna slovenska umetniška razstava (klub „Sava“) se je vršila v umetniškem salonu Miethkejevem l. 1904. Pozneje so razstavili nekateri Slovenci l. 1905. posamezno v „Secesiji“, in sicer na povabilo „Secesije“.

³ V Berlinu je Grohar razstavil l. 1905. pri Wertheimu kolekcijo svojih del ter se je pri tej priliki tudi osebno podal v Berlin.

⁴ Slovenci so razstavili l. 1906. na avstrijski razstavi. Jakopič, ki bi imel po nalogu vodstva razstave aranžirati

Trst¹. Kakšni so bili moji umetniški odnosi v domovini, itak veš: bil sem pri ustanovitvi in pogrebu ‚Umetniškega društva‘, kar itak nima nobenega pomena. Edino, kar bi bilo vredno, beležiti je, da sem jaz pravzaprav svoje kolege z neprestanim dreganjem prisilil, da smo jeli razstavljati v tujini. Da ni bilo mene na Dunaju takrat (1903), gotovo bi še dolgo ne prišlo do tega.

— — — — —
— — — — — Upam, da Ti bo to zadostovalo in tudi ne morem več statističnih podatkov dati, otrobe vezati pa me je sram.

Da si mi prisrčno pozdravljen od

Tvojega

Iv. Groharja.“

Tak curriculum vitae si je Grohar sam izdal. Kot enega izmed najznamenitejših momentov svojega življenja in gotovo kot največji umetniški uspeh, je smatral Grohar slovensko razstavo na Dunaju pri Miethkeju. V „Secesiji“ pa je razstavil prvič veliki pejzaž „Spomlad“ (sedaj last ljubljanske občine), kjer je prvič docela razvil moderno tehniko. To „Spomlad“ je izvršil na Brdu, kjer je bival pri notarju Rahnetu. Glede zaslug za to prvo slovensko razstavo v tujini, ki si jih lasti Grohar, omeniti pa mi je, da je v Ljubljani zbiral dela ter bil sploh aranžer Jakopič, dočim je Grohar na Dunaju osebno pri Miethkeju posredoval.

* * *

Krepak človek je bil Grohar, velik in postaven, dokler ga ni premagalo trpljenje in bolezen. Sin prirode je bil, čutil se je vedno „hribovca“. Naivnega optimizma njegovega ni tako kmalu klonila usoda,

slovenski oddelek, je prišel le do Kölna, kjer je zbolel ter se vrnil nato preko Pariza domov.

¹ Po I. tržaški razstavi l. 1907. se je udeleževal Grohar vseh razstav v Ljubljani ter je razstavil na vseh slovenskih razstavah v Jakopičevem paviljonu. L. 1908. se je oglasil za mednarodno razstavo v Benetkah, a je bilo že prepozno.

saj je sanjal o sreči takrat, ko so ga doletavali najhujši udarci. Gotovo je tičalo v njem tudi dokaj umetniške lahkomišelnosti, brezskrbnega upanja. Toda kako bi ustvarjal ravno slovenski umetnik, če bi ga ne redilo brezmejno upanje in bi mu ne sijale zlate sanje na mračno pot. In velika ljubezen do zemlje, do slovenske zemlje, gorenjskih planin in livad je polnila Groharju dušo. Imel je pristnoljud kega duha; kako rad je včasih zakrožil „po poljansko“. In tudi v svojih delih je pokazal rad „fantovski“ temperament.

Pred devetnajstimi leti, ko je nastopil Grohar svojo pot, je kazalo, da je prišlo za slovensko upodabljačo umetnost sedem suhih let. L. 1890. je umrl Juri Šubic v Leipzigu, Janez Šubic pa že leto prej v Kaiserslauternu. Kar je bilo ostalih umetnikov, so delali

navadna naročila brez vsega šuma, tako da javnost sploh ni vedela o kakem umetniškem gibanju. Grohar je šel s podporo deželnega odbora v Gradec in karakterističen za one razmere je izrek nekega znanega tedanjega slovenskega politika, ki pa sedaj ni več aktiven, češ saj itak preveč storimo za umetnost: „V Gradcu imamo nekega ‚kmeta‘ iz Poljanske doline (Groharj), na Dunaju pa nekega ‚muzikanta‘“. V letih umetniške praznote na Slovenkem pa je rastel natihem oni krog slovenskih umetnikov, ki nam je umetnost šele ustvaril. Ta krog, med katerega je spadal tisti Grohar, je stopil v medsebojni stik šele nekaj let pred I. slovensko razstavo v Ljubljani l. 1900., za katero je izdal poziv na slovenske umetnike? Alojzij Gangl na sveti večer leta 1899. (Konec prih.)

Mladim literatom.

VI.

Ko sem z novim letom odprl ta-le kotichek za mlade literate, pač nisem mislil, da nas doleti v teku leta izredna čast, da bo namreč kotichek dobil svoje posebne ilustracije. Ilustracije? kakšne neki? I, kaj niste videli v zadnji številki (št. 5) baš v našem predalu, kjer smo se pogovarjali o najvišjih skrivnostih poezije, pa stojita tam v sredi — dva čila „šimelna“, dar našega cesarja italijanski kraljici! Meni ni

VODITELJ ALBANSKIH VSTAŠEV ISA BOLETINAC

šlo takoj v glavo, kaj to pomeni; zato sem se ves ogorčen pritožil pri glavnem uredništvu, zakaj devljejo konjski hlev in konje ravno v naš oddelek? In tedaj se je uredništvo prijazno nasmehnilo ter mi pojasnilo celo zadevo: tista dva belca namreč naj bi mlade pesnike spominjala pegaza, ki ga jahajo z večjim ali manjšim uspehom in ki jih včasih tudi iz sedla vrže! Kajne, kako duhovito? Ali ne zveni iz te raz'age kakor neki skrit za meh, češ da ne jahamo čilih pegazov, ampak vse kaj drugega? Naj nas zasmehujejo; jaz sem pa le teh misli, da jih je v našem mladem krogu par, ki jih privede pegaz častno na vrh Parnasa.

Naj postavim sem pesmici, ki mi ji je poslal Julij Hrast (psevdonim), čisto mlad poet, iz Ljubljane.

Pomladanska.

Čez planjavo
grem v daljavo
potnik, sam ...
In sanjavo
zro oči mi
bogvekam.

Cvete gaj,
rožni maj
nad naravo
kloni glavo
za poljub ...

Glasi spet je
temni log,
jasno petje
naokrog,
srce polni
topel slaj.
Sred polja,
vrh gora
cvete maj.

Čez planjavo
grem v daljavo
potnik, sam ...
In sanjavo
zro oči mi
bogvekam.

Poletje.

Ajda šumi
in valovi
cvetje nje belo
v vetru veselo.
Solnce svetlo je,
jasno nebo je.
V bregu se bliskajo
kose jeklene,
išče bučela si
hrane medene.
Mak pa rdi
kakor nevesta;
bela gre cesta
v polje cveteče,
topol ob strani
sanje šepeče ...

To so glavne misli Schreinerjeve razprave, ki jo je spisal na podlagi Foersterjeve izvrstne knjige „Sexual-ethik und Sexualpädagogik. Eine Auseinandersetzung mit den Modernen“. Kempten und München 1907. Porabil je zraven tudi Wegenerjevo knjigo „Das nächste Geschlecht. Ein Buch zur Selbsterziehung für Eltern“. Gießen 1909. Razprava je dobro premišljena, kakor vse, kar pride iz Schreinerjevega peresa, in prva v slovenskem pedagoškem slovstvu, ki se loteva tega jako težkega vprašanja; zato zasluži tem večjo pozornost. Četudi pisatelj morda prestrogo sodi o nekaterih rečeh, zlasti če prehudo obsoja „spolno podivjanost“ naše dobe, ki izvestno ni hujša nego je že bila — le pomislimo na nekatere dobe srednjega veka, zlasti na dobo Ludovika XIV. — četudi prehudo nastopi proti tistim, ki hočejo razveljaviti obsojanje nezakonskega materinstva; četudi se bolj ozira na moški spol nego na ženski in daje nekako večjo krivdo onemu — kar pa ne drži; kajti zgodovina in izkušnja nas učita, da se enako greši na obeh straneh — vendar moramo priznati, da je delo pisano z resno voljo, pozornost slovenskega učiteljstva in slovenskih staršev obrniti na to velevažno vzgojno vprašanje ter jim pokazati pravo pot, ki naj bi jo ubrali pri izpolnjevanju te silno težavne in velike dolžnosti. Kdor se torej hoče na kratek način poučiti o tej poti, sezi po knjigi! Bral jo bode z velikim pridom.

Družovič, učitelj glasbe na mariborskem učiteljski, nadaljuje svojo razpravo „O glasbeni vzgoji z ozirom na učiteljska in srednje šole“, ki jo je začel objavljati v Pedagoškem Letopisu za leto 1909.

Najprej govori o prejšnjih in sedanjih postavnih določbah za glasbeni pouk na učiteljskih; potem rešuje vprašanje, kako je uspešno urediti ta pouk na podlagi sedanjih učnih načrtov. Tu se bori z načinom pevskega in instrumentalnega pouka. Pri pevskem pouku dobro poudarja, da je podlaga pevskotehnične naobrazbe fonetika, pri pevskoteoretični naobrazbi pa da je treba uvaževati muzikalne in ritmične diktate. Pri zborovem petju naj se vpoštevata narodno, umetno in cerkveno petje, gojenci pa naj se navajajo popevati iz partitur. Tej zahtevi moram le pritrčiti kakor tudi oni, da naj se goji tudi enoglasna cerkveno-narodna pesem v zmislu cerkvenega ljudskega petja. Zraventega naj se gojenci seznanijo tudi z glasbeno teorijo in z glasbeno zgodovino, ki ima obraževalno vrednost, zlasti se gojenci tako uče samostojno umevati umetniške oblike.

Instrumentalni pouk na učiteljskih pa ima namen, da pospešuje muzikalno vzgojo bodočega učitelja. Najvažnejše godalo zanj so gosli. Tu sem čisto istih misli. Pravitako pritrjujem njegovim izvajanjem o potrebi igranja na klavirju, o čemer so mnenja različna. Zlasti marsikateri učitelji zahtevajo, naj se odstrani klavirski pouk. Temu nasproti trdi Družovič, da nobeno godalo ni tako primerno sredstvo za obrazbo harmonskega čuta ter za razvoj muzikalnega umevanja vobče kakor klavir. Seveda naj se ne vzgajajo bodoči pianisti in domišljavi diletantje, ampak igranje na klavirju bodi izdatno sredstvo v glasbeni vzgoji!

Dr. Bezjak.

(Konec prih.)

Charles Dickens, **Povest o dveh mestih.** Iz angleščine prevel Izidor Cankar. Leposlovne knjižnice 9. zvezek. V Ljubljani 1911. Založila Katoliška Tiskarna. — C. Dickens (1812—1870) je največji humoristični pisatelj 19. stoletja; med Nemci mu je soroden Jean Paul, med Slovani pa zlasti Gogolj s svojim romanom „Mrtve duše“ in svojo komedijo „Revizor“. Ti bogonadarjeni pisatelji so prečudno znali geniti srca čitateljev: na ustni smeh, v očesu solza sočutja — to je učinek njih spisov. Dickens je bil skozinskozi demokrat; najrajši nam slika življenje nižjega, trpečega ljudstva; zlasti je prijatelj sirot. Čudovit je bil uspeh Dickensovih romanov: prej so bile šole mučilnice, zdaj so se jele spreminjati res v učilnice; temeljito so se spremenile tudi kaznilnice. Škoda, da gosp. C. ni napisal, kakor je bila „Leposlovna knjižnica“ že začela, kratkega uvoda, kjer naj bi nam orisal življenje Dickensovo, ki je tako zanimivo, zlasti vzor ubogi, a delavni mladini, in njegov pomen v svetovnem slovstvu. Ne morem pomagati, a jaz sem že tak, da vprašam, kadar berem kakšno povest, kdo je bil pisatelj, kakšen značaj in s katerimi izmed oseb, v povesti nastopajočih, je držal? In najbrže se drugim bralcem godi ravnotako. In tako bi nam uvod lahko povedal, da je Dickens stal kot demokrat na strani nižjega, zatiranega ljudstva in da strašno francosko revolucijo, ki je predmet povesti, smatra kot pravično kazen božjo za pregrehe plemstva in višje duhovščine.

Dickensa prevajati je zelo težko; in tu radi priznavamo, da je gosp. C. prevel zvesto in v lepem slogu, kar je največja pohvala za vsakega prevajalca. A najboljše priporočilo knjige bi gosp. C. napisal sam, ako nam n. pr. v „Dom in Svetu“ napiše životopis Dickensov.

Dr. Debevec.

† Ivan Grohar.

Nekrolog slovenskemu slikarju. — Napisal dr. Jos. Regali.

(Konec.)

Ko je Grohar prvič nastopil v slov. javnosti, se je pokazal kot figuralika. Velik vpliv je imel za časa študij nanj Deffregger in ta vpliv se kaže zlasti v večji figuralni kompoziciji „Petelin“, ki predstavlja svatbeni običaj v kmetiški hiši. To sliko, ki je žela na

I. slov. umetn. razstavi v Ljubljani veliko priznanja, je nameraval Grohar izvršiti, če bi dobil sredstev, v velikem galerijskem formatu. Marsikak slovenski kmetski tip je spravil Grohar tiste čase s sigurno roko na platno. Ustvaril je tudi nekaj cerkvenih slik, in sicer dve oltarni

sliki za Brezje na Gorenjskem, na katerih so nekateri obrazi izvrstno risani in karakterizirani. Večje cerkveno delo Groharjevo je oltarna slika za Ribnico. Sedanji knezoškof ljubljanski pa poseduje lepo Groharjevo delo iz te dobe, „Srce Jezusovo“, nabožno sliko z večjo skupino vernikov (med njimi dobri ljudski tipi) v ospredju. Slika je dobra zlasti v razsvetljavi. Grohar bi imel poslikati tudi kupolo trnovske župne cerkve v Ljubljani, vendar pa je moral pustiti komaj začeto delo, kar ga je zelo potrla.

Že pred II. slov. umetn. razstavo v Ljubljani 1902 se je pričel Grohar pečati s krajino. Veliki pejzaž „Koprivnik“ je gorenjska krajina, ne še v impresionistični maniri izvršena, vendar polna zraka in daljave. V ospredju na travnik je postavil Grohar nekaj figuric pod velik rdeč dežnik, katerega na noben način ni hotel odstraniti. In res je bilo v tej kompoziciji nekaj pristinodomačega. V ozadju za travniki je bil gozd in za njim planine. Zračna perspektiva je na tej sliki, — kam je prešla, ne vem — že tako izvrstna, da še pozneje malokdaj tako. Velik pejzaž Groharjev s figuralno stafažo so tudi „Kosci“: vroč poleten dan, v ospredju travniki, na njih kosci in ženske, ki grabijo seno, v ozadju Kamniške planine. To krajino je delal Grohar v Dravljah poleg Ljubljane pri g. Babniku.

Sele po II. slov. umetn. razstavi v Ljubljani je začel Grohar čutiti in pojmovati pejzaž popolnoma impresionistično. Zelo je cenil Segantinija. Ko je čul, da je Segantini umrl, je bil resnično potr in zdelo se je, kot bi ga zadela osebno kaka nezgoda. V krajino se je Grohar po l. 1902. čisto zatopil, vsaka figuralna stafaža je izginila in njegov čopič se je naslajal nad svetlobo in barvo. Grohar ni vlagal svojim krajinam, tolikšnega subjektivnega znaka kot Jakopič, vedno se je bolj držal objektivnosti. Tudi ni bil tako vehementen v izrazu, ljubil je mrzlejšje tone, ki v resnici prevladujejo na Gorenjskem. Preprosta resničnost in naravna svežost diha iz Groharjevih pokrajin.

Po popolnem neuspehu pri II. umetn. ljublj. razstavi, ki ga je kronala še persiflaža v „Novicah“ na mlado slov. umetnost, so izprevideli slov. umetniki, da doma ne pride umetnost tako izlepa do priznanja in uspeha. Soglasno so bili umetniki mnenja, da so razmere v domovini take, da se niti s poukom ne da nič opravi. Tako se je rodila misel, da mora najprej tujina slov. umetnost venčati, in če se venčana vrne domov, jo bo morda le spoznala domača javnost. Vkoliko so se slovenski umetniki motili, vidimo danes jasno.

Grohar se je podal na Dunaj, kjer je pozimi l. 1903. prav pošteno stradal in prezeboval, hodil je okoli umetn. trgovcev ter vstopil za nekaj časa celo pri nekem dekoracijskem slikarju v delo. Dogovarjal in dogovoril pa se je z Miethkejem, v čigar salonu so malo prej prvokrat nastopili Čehi (Manes) korporativno, glede slov. razstave na Dunaju. Ta razstava je imela velik uspeh. Vsi dunajski dnevnikarji so jo naravnost laskavo omenjali, razen vsenemških, ki so z nacionalnega stališča v onemoglem srdu zabavljali. Zlasti krasno je pisal znani kritik Habermfeld, ki je v nepopisno lepih izrazih očrtal ubornost slovenske zemlje in veliko ljubezen slovenskih umetnikov do nje, katera nadomešča zemlji vso bogatijo ter jo obdaja s sijajem. Habermfeld, ki sicer ni poznal Slovencev, je poudarjal, kako nekaj ljudskega in globoko religioznega veje iz slovenskih umotvorov.

Ta nepričakovani uspeh je ojunail naše umetnike, kajti čutili niso le zmage svoje umetnosti v tujini, nego bili so prepričani, da so se obenem tudi v domovini zjasnili dnevi slov. umetnosti, ki bo zanaprej cenjena in podpirana od vsega naroda.

Kako zmagoslavna čuvstva so tedaj obvladovala Groharja, dokazuje dopis, ki mi ga je poslal z Dunaja 23. marca 1904 in ki se glasi:

„Dragi!

Hvala za čestitko! Sem itak namenjen Ti poročati o naših vspehih in sicer v kratkem. Ali smo jih! Presneti filistri! Imamo vspeh, kakoršnega pač niti v najlepši noči nisem sanjal! Gmotni pač ni tako velik, toliko bolj moralni. Prodanih je 9 stvari za kakih 3000 K. Jakopič je prodal tri, Jama tri, jaz dve, vse najbolj ekstremne stvari. Živeli „Kozolci!“ Sredi aprila se vidimo.

Pozdrav Tebi in vsem mojim prijateljem!

Iv. Grohar.“

Po tej razstavi je prišel Grohar zopet v domovino ter se je naselil v slovenskem Barbizonu, v Škofji Loki. Tu je živel in delal do tiste zadnje poti iz Škofje Loke v Ljubljano, odkoder se je mislil odpeljati v solnčno Italijo, cilj umetnikov iz davnih dni, pa je moral leči na mrtvaško posteljo v dež. bolnišnici. V Škofji Loki je prebival deloma skupaj z Jakopičem, ki je bil tudi nekaj časa v Stari Loki, in pa v bližini Sternenovi, ki se je naselil v Godešičih pri Škofji Loki. V Škofji Loki prebiva tudi slikar Birolla. Notranje življenje je pač živel tu Grohar, ko je ustvarjal svoja najdovršenejša dela, ki jih je pošiljal po razstavah med svet. Nazunaj pa to življenje ni bilo sijajno. Vkljub vsem moralnim uspehom v tujini, ni hotelo biti gmotnega priznanja v domovini. Krajino za krajino je slikal, bogve koliko lepih stvari je zopet preslikal, ker jih ni prodal ter se mu je zdelo škoda platna. Tuintam je napravil tudi kak portret, če je mogel dobiti kako naročilo. V Škofji Loki je Grohar dovršil l. 1907. svojega znanega „Sejalca“ in pa „Loko v snegu“ (snežni metež), ki pa je žal zelo zaprašena ter je izgubila barvni lesk. Grohar se je čezdalje bolj zaglabljal v krajino ter iskal nje bistva. Morda je bil tupatam enostranski, toda dvigal se je do čezdalje večje virtuoznosti v tehniki. Ravno nekatere manjše krajine, ki jih je razstavil v zadnji razstavi v Jakopičevem paviljonu, kažejo, kako visoko se je povzpел v tem oziru in kako markantno je podal karakter in ozračje, dasi se je zdelo na prvi pogled delo masivno. Iz Škofje Loke je pošiljal Grohar svoja započeta in izvršena dela iz same ljubezni do umetnosti po razstavah. Mnogo trenutkov je imel, ko je omagoval pod težkim bremenom njegov prirojeni optimizem, ko se ga je prijemala bolezen in so ga trle skrbi. Prav gotovo ga je tolažila v teh časih le umetnost sama, da ni obupal. Molčec je postal, postava sklonjena, oko vdrto.

Letos, po novem letu, mu je naklonil dež. odbor kranjski čisto iz lastne iniciative, ne da bi sam komurkoli kaj omenil, štipendijo v znesku 2000 K za pot v Italijo. Morda je bil to drugi najveselejši moment v Groharjevem življenju. Zasijala je pomlad bolnemu umetniku, koval je načrte in nove sanje so ga objele. Napravljal se je v Benetke, mesto Tizianovo, in v

Florenco, mesto Medičejcev. Avstrijski denar je že zamenjal deloma v italijanski. Pa se je ustavil kazalec na uri življenja in božja dekla, bela smrt, ga je poljubila na čelo.

V petek, 21. aprila t. l., popoldne se je vil izpred mrtvašnice dež. bolnišnice v Ljubljani Groharjev pogreb k Sv. Križu, kjer počiva sedaj sredi Ljubljanskega polja, s Kamniškimi planinami v ozadju, na severozapadu se pa odpira gorenjska stran. Skromen je bil pogreb, ali kakor bi čutila naša zemlja, naše nebo,

— po vsej krajini je bila tedaj razlita ona specifična Groharjeva „štimunga“, kot jo srečujemo v njegovih pejzažih.

Dostavek. — Pomotoma sem napisal, da je Grohar prvikrat razstavil svoj veliki pejzaž „Spomlad“ (ki ga je slikal na Brdu pri Rahnetu) v Secesiji; v resnici ga je razstavil pri Miethkeju. — Dostaviti mi je tudi, da je Grohar skupaj s Savani razstavil l. 1908. v Varšavi in v Krakovu.

J. R.

Mladim literatom.

VII.

Danes se pogovarjam z Vami zadnjikrat pred počitnicami, ali pa sploh zadnjikrat v tej obliki. Kajti brez škode ti-le nauki prenehajo, ker so popolnoma brezplodni. Manjka jim tiste živahnosti in dobrosrčnosti, ki vzbujajo zaupanje in odpre srce. Kakšno življenje n. pr. pólje na platnicah lista naših akademikov „Zore!“ Te-le vrstice pa doslej niso vzbudile skoro nikakršnega odmeva. In kdor molči, dovolj glasno govori — za tistega, ki molk čuti in razume. Pa tudi s komer govorim, vsak si je ta-le predal mislil drugače, samo takega ne, kakoršen je bil dozdej. In končno sem iz merodajnih ust izvedel, da je bila semtertja moja sodba jako krivična. Vzrokov več ko dovolj, da stopim s tega uzurpiranega sodnega stolca.

Vendar pa si ne morem kaj, da Vam ne bi sedaj-le, ko se prične najlepši čas za mlade literate-dijake, zlasti čas velikih počitnic, prav toplo priporočil neke stvari. Vem sicer, da zavzema v Vašem počitniškem načrtu to ali ono potovanje po naši domovini prvo mesto, in prav je tako; ali precej časa bo le še ostalo. In kako bi ga najbolje porabili? Ravnokar je izšel drugi zvezek prof. Iv. Grafenauerja Slovstvene zgodovine, ki obravnava prezanimivo dobo narodnega prebujenja od l. 1843—1868; koliko se tukaj lahko naučite! V I. zvezku namreč, kjer stoji v ospredju velikani Prešeren, se godi mlademu literatu kot turistu pred nebotično goro, ki se mu zdi popolnoma nedostopna, kajti

Prešeren stoji naenkrat velik pred nami, ne da bi vedeli, kako se je v mladosti učil, razvijal, izpopolnjeval; vse drugače je v tej dobi: tu pa čisto natančno gledamo Fr. Levstika kot dijaka v šoli in doma na počitnicah, kaj dela, s čim se ukvarja, kako začenja in kako raste; mladostnim letom njegovim je posvetil g. pisatelj str. 272—293, s čimer je Vam, mladim literatom, pripravil prav cesarski obed. Izborna so opisana tudi mlada leta Simona Jenka, dalje mladost pisateljev Jan. Trdine, Fr. Erjavca in Janeza Mencingerja. Naj Vam bo ta knjiga vsakdanja hrana; prebirajte jo noč in dan. Če je nimaš sam, pa si jo izposodi; gotovo jo dobiš pri kakem imovitejšem prijatelju naše mladine.

Ko boste prebirali to knjigo, se Vam iznova potrdi stara resnica, ki sem jo vam povedal v 1. št. t. l. (pri Koljčovem), da v kljub preziranju in zatiranju, v kljub nebriznosti in neprijaznosti sodobnikov to, kar je čilega, obvelja.

In s tem lahko končam. Samo neki star dolg naj še prej poravnam. Nekaj drobiža mi je namreč še ostalo neocenjenega. Da tudi to reč natančno uredimo, predlagam, da dotični gg. pošiljatelji pridejo osebno v uredništvo; naznanite mi po dopisnici, kdaj morete, da si določimo uro. Ustno se mnogo lažje, temeljiteje in z večjim pridom napravi ta literarni „pretres“. V tem imam že nekaj izkušnje. In pa še nekaj: po ustni kritiki se skoro vselej ločita pesnik in kritik — brez jeze.

D.

To in ono.

Prvi slovenski oratorij.

Slutili smo, da naš zaslužni skladatelj, p. Hugolin Sattner, ne bo završil svoje umetniške poti z „Jeftejevo prisego“. Poroča se nam, da je ravnokar dokončal oratorij v proslavo Marijinega Vnebovzetja. Naslov velikemu glasbenemu delu je „Canticum Assumptionis B. M. V. — Pesem o Vnebovzetju prebl. Device Marije“. Besedilo mu je zložil dr. Mihael Opeka po gradivu, ki ga je iz sv. pisma skrbno razbral dr. Aleš Ušeničnik. Oratorij ima tri dele: Dormitio (Smrt), Assumptio (Vnebovzetje) in Coronatio (Kronanje Marijino) in je zložen za orkester, zbor in soli. To je prvi oratorij, ki je posvečen sveti Bogorodnici, a je tudi prvi oratorij, s katerim je zabogatelja slovenska glasbena literatura. „Dom in Svet“ bo priobčil v teku časa

natančnejše poročilo in tudi besedilo oratorija. Za danes omenimo le, da je delo že izročeno tisku in da bo „Katoliška Bukvarna“ začetkom meseca oktobra izdala klavirski izvleček, ki se bo po subskripciji dobil ceneje nego pozneje v knjigotrštvu. Majhen narod smo, zato je založba takega dela kočljiva stvar; vendar smo uverjeni, da bo našel ta prvi slovenski oratorij pot v vsako glasbeno nadarjeno družino.

///

Slovenska spomladanska umetniška razstava je bila otvorjena dne 3. junija. Poleg drugih slovenskih umetnikov so razstavljene tudi slike umrlega Groharja. Novost v razstavi je zbirka fotografij slovenskih fotografskih amaterjev. — Poročilo o razstavi priobčimo prihodnji mesec.